

EKİM ZAMANI, TÜPLO FİDE YETİŞTİRME VE SIYAH MALÇLAMANIN PALA PATLICAN (*Solanum melongena* L.) ÇEŞİDİNİN TOKAT YÖRESİNDEKİ VERİM VE ERKENCİLİĞİNE ETKİSİ

Abdurahman YAZGAN¹

Yurdanur ULUBAŞ²

ÖZET

Bu çalışmada, Ekim Zamanı, tüplü fide yetiştirme ve siyah malçlamamanın Pala patlican (*Solanum melongena* L.) çeşidinin Tokat yöresindeki verim ve erkenciliğine etkisi araştırılmıştır.

Denemede, Pala patlican çeşidi kullanılmış ve tohumlar bir kere yüksek plastik tünel içinde 15 Mart'ta ekilmiş ve bir keresinde de 23 Nisan'da açığa ekilmişlerdir. Bu ekimlerde, tüplü ve tüpsüz muameleler kullanılmıştır. Elde edilen fideler, açıkta yerlerine malçlı ve malçsız dikilmişlerdir. Sonuçta, 15 Mart ekiminin 23 Nisan ekiminden; tüplü parsellerin tüpsüzlerden ve malçlı parsellerin de malçsız parsellerden daha verimli olduğu görülmüştür. Bu suretle hektara en az 13 ton ürün almak mümkün olabilmektedir.

GİRİŞ

Patlican, Türkiye'de çok iyi bilinen, bol miktarda yetiştirilen bir sebzedir. Aslında, patlican Tokat'ta da çok iyi tanınan ve sevilen bir sebze konumundadır. Nitekim, Tokat Kebabı'nın ana ham maddesi patlicandır.

Hal böyle iken patlican üretimi 1984, 1985, 1986, 1987 yıllarında sırasıyla 936 ton, 701 ton, 700 ton, 630 ton'dur. (1,2,3,4). Görüldüğü gibi verim yıldan yıla önemli ölçüde düşüş göstermektedir.

Bu azalışın nedenleri incelendiğinde, temel sorunun; fi-

1. C.O.Tokat Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi, Prof.Dr.
2. Ziraat Yüksek Mühendisi, Serbest Uzman.

de yetiştirmenin, yanlış zamanda yapılmasından kaynaklandığını açıkça göstermiştir. Nitekim, (IŐBECEREN 1986) Kemer, Pala ve Topan 374 patlıcan çeşitlerinin tohumlarını, çiftçinin tohum ektiği zamanda ekmiş ve sonucunda patlıcanların kök boğazı yanıklığına tutularak, bitkinin henüz iek tomurcuğu oluşturma döneminde iken kuruduğunu belirtmiştir (5).

Buna karşılık (AKER 1990), çiftçilerin kullandığı ekim zamanından üç hafta önce, örtü altında fide yetiştirerek, yaptığı yetiştiricilikte özellikle Pala patlıcan çeşidinde, hektara 20.27 ton verim elde etmiştir (6).

Görülüyor ki, patlıcan yetiştiriciliğinde ekim zamanı ve örtü altında fide yetiştirme verimi etkileyen önemli faktörler ölmektedir. Öte yandan erken fide yetiştirme yanında tüplü fide yetiştirme de önem kazanmaktadır.

Son yıllarda yapılan araştırmalar sonucunda siyah plastik malın, patlıcan verimini etkilediği grlmştir. Ancak, Tokat koşullarında, bu konuda araştırmaya dayalı bir çalışma henüz bulunmamaktadır.

Sunulan bu çalışma, ekim zamanı, tüplü fide yetiştirme ve siyah mallamanın, Pala patlıcan eşidinin Tokat yöresinde ki verim ve erkenciliğine etkisini araştırmak amacıyla ele alınmıştır.

2. LİTERATÜR ÖZETLERİ

Tezde 48 literatür söz konusu olduğu halde burada sadece 4 tanesinden söz edilecektir.

DRATI ve CUOCOLO (1990), yaptıkları bir çalışmada, iki yıl, 21 Mayıs veya 21 Haziran ve 10 Ağustos tarihlerinde dikilen patlıcanlarda verimlerin en erken dikim tarihinde 74 t/ha iken, en geç dikim tarihinde 11 t/ha'ya kadar azaldığını bildirmişlerdir (7).

DEMİR (1987), 1920 - 1930 yıllarında kağıt malın patlıcanda verimi artırdığını ancak, kağıt malın çabuk bozulduğunu, dayanıklı olmadığını ve pahalı olduğu için geniş tatbikat alanı bulamadığını, günümüzde düşük fiyatlı plastiklerin bulunmasıyla sebzelerin mallanmasını yeniden önem kazandığını belirtmiştir (8).

CARTER ve JOHNSON (1988) çalışmalarında, 1983-84'te Black Beauty patlıcan çeşidine, iğne yapraklı malç, gazete kağıdı ile malç, siyah plastik ve malçsız muameleler uygulamalarını bildirmişlerdir. 1983'te siyah plastığın, malçsız muameleye kıyasla verimi artırdığı görülmüştür. (9).

SENCAN (1977), uzun zamandan beri ticari gaye ile Marmara bölgesinde yetiştirilen fakat çeşit safiyatı yönünden ıslah edilmemiş olan ve "Pala" adıyla bilinen bir yerli patlıcan çeşidinin, 1973'te Yalova Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü'nde ıslaha alındığı, 1975 senesi sonuna kadar süren üç yıllık bir teksel seleksiyon sonunda bu yerli köy çeşidinin saf hat haline getirildiğini ve "Yalova 49" olarak adlandırıldığını belirtmiştir (10).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Denemede, Pala patlıcan çeşidi kullanılmıştır. Tokat'ta yapılan deneme sonucu (Aker 1990), Tokat ekolojisine en uygun ve en verimli çeşit olduğu için seçilmiştir (6,10,11,12).

Deneme alanı olarak, Tokat Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünün deneme alanı kullanılmıştır.

Örtü tipi olarak, yüksek plastik tüneller alınmıştır. Malç olarak, siyah plastikler kullanılmıştır. Plastiklerin kalınlığı 0.03 mm olup, genişlikleri normal olarak 1 m'dir (13).

Denemenin yapıldığı 1991 Mart-Kasım aylarına ait iklim değerleri incelendiğinde; en düşük min. ortalaması -6°C ile Mart ayında ve en yüksek min. sıcaklık ortalaması 12°C ile Temmuz ayında olmuştur. Max. sıcaklıklarının ortalaması en düşük olduğu 12.4°C ile Kasım ayı ve en yüksek olduğu 39.3°C ile Ağustos ayıdır. Ortalama sıcaklık 7.1°C ile en düşük Mart ayında ve 23.1°C ile en yüksek Temmuz ayında olmuştur. Nispi nem ortalaması en az % 49.7 ile Eylül ayında ve en fazla % 76.7 ile Kasım ayındadır. Yağış miktarı, Ağustos ayında hiç olmamış ve 141 mm ile en yüksek Nisan ayında olmuştur. Güneşlenme süresi, en düşük 3.6 saat ile Mart ayı ve 9.8 saat ile en yüksek Ağustos ayındadır (14).

3.2. Metot

Denemede, iki ekim zamanı, iki ekim metodu ve ayrıca malçlı ve malçsız olmak üzere üç faktör söz konusudur. Her faktörün iki seviyesi olduğuna göre 8 muamele vardır.

Ekim zamanlarından birincisi 15 Mart 1991 tarihinde tüplü ve tüpsüz olarak, yüksek plastik tünel içine; diğeri ise 23 Nisan 1991 tarihinde aynı şekilde açıkta yapılmıştır.

Her iki ekim zamanında da tohumlar, ekilmeden önce 25°C de 12 saat bekletilmiş ve suyun dibindeki tohumlar ekimde kullanılmıştır (15).

Fide dikimi, 15 Mart ekimi için Mayısın 13'ünde, 23 Nisan ekimi için ise Haziran'ın 24'ünde yapılmıştır. Bitkiler, 60 x 100 cm sıra aralık ve mesafesinde dikilmiştir (16).

Deneme üç tekerrürlü tesadüf blokları deneme tertipine göre düzenlenmiştir (17).

Denemedeki gözlem ve yöntemler AKER (1990)' a göre yapılmıştır (6).

4. ARASTIRMA BULGULARI

a-Çimlenme Süresi: Tüplülerde ve 23 Nisan ekiminde daha kısa olup, 15 gündür. Tüpsüzlerde ve 15 Mart ekiminde ise 18 gün bulunmuştur.

b-Çimlenme Oranı: En yüksek % 94 ile tüplülerde olup buna % 63.1 ile 23 Nisan ekimi, % 59.9 ile 15 Mart ekimi ve % 29 ile tüpsüz muameleler izlemiştir.

c-Tohum Ekiminden Dikimine Kadar Geçen Süre : 15 Mart ekiminde elde edilen fideler 59 gün sonra 13.5.1991 tarihinde; 23 Nisan ekiminde elde edilen fideler ise 62 gün sonra 24.6.1991 tarihinde esas yerlerine dikilmişlerdir.

d-Fide Dikiminden İlk Çiçeklenmeye Kadar Geçen Süre (gün) Tüplülerde 34.5, tüpsüzlerde 36.5; malçlılarda 33.75, malçsızlarda 37.25; 15 Mart ekiminde 38; 23 Nisan ekiminde 33 gün olarak tespit edilmiştir.

e-İlk Çiçeklenme Tarihleri: Tüplülerde 8.7.1991, tüpsüzlerde 10.7.1991; malçlılarda 8.7.1991, malçsızlarda 10.7.1991 ve 15 Mart ekiminde 19.6.1991, 23 Nisan ekiminde 28.7.1991 tarihlerinde çiçeklenmişlerdir.

f-Fide Tutma Oranları: Her muamele için, fidelerin tutma oranları % 100 olmuştur.

g-Fide Dikiminden ilk Hasat Yapılınca Kadar Geçen Süre (gün): Tüplülerde 64.75, tüpsüzlerde 65.5; malçlılarda 64, malçsızlarda 66.25; 15 Mart ekiminde 71.5, 23 Nisan ekiminde 58.75 gün olarak tesbit edilmiştir.

h-Hasat Süresi (gün): Tüplülerde 91.25, tüpsüzlerde 91; malçlılarda 93.25, malçsızlarda 89.5; 15 Mart ekiminde 106.75, 23 Nisan ekiminde 75.5 gün olarak bulunmuştur.

ı-Ağırlık Olarak Toplam Verim (t/ha): Tüplülerde 7.32, tüpsüzlerde 6.03; malçlılarda 8.44, malçsızlarda 4.92; 15 Mart ekiminde 9.85, 23 Nisan ekiminde 3.51 t/ha elde edilmiştir. Uygulanan varyans analizi, malçlama ve ekim zamanlarının ayrı ayrı % 1 seviyesinde önemli farklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Buna karşılık tüpleme ise önemsiz bulunmuştur. Öte yandan, gerek ikili interaksiyon, gerekse üçlü interaksiyon önemsiz bulunmuştur.

i-Sayı Olarak Toplam Verim (adet/bitki): Tüplülerde 5.10, tüpsüzlerde 4.05; malçlılarda 5.08, malçsızlarda 4.08; 15 Mart ekiminde 6.65, 23 Nisan ekiminde 2.5 adet/bitki bulunmuştur.

k-Ağırlık Olarak Toplam Verimin Aylara Dağılımı (%): 15 Mart ekiminde en yüksek verim yüzdesinin bütün muamelelerde, Ağustos ve Ekim aylarında; 23 Nisan ekiminde ise Eylül ve Ekim aylarında olduğu görülmüştür.

l-Ağırlık Olarak Toplam Verimin Kalite Sınıflarına Dağılımı (%): Her iki ekim zamanı içinde, tüm muamelelerin birinci kalitedeki verimlerinin yüksek olduğu tesbit edilmiştir.

m-Meyve Irılığı (gr/meyve): Tüplülerde 92.09, tüpsüzlerde 85.12; malçlılarda 97.62, malçsızlarda 79.6; 15 Mart ekiminde 88.21, 23 Nisan ekiminde ise 89 gr bulunmuştur.

n-Meyve Boyu (cm): Tüplüler (21.99), tüpsüzlerden (20.10); malçlılar (21.31), malçsızlardan (20.78); 15 Mart ekimi (21.5); 23 Nisan ekiminden (20.60) fazla bulunmuştur.

o-Meyve Çapı (cm): Aynıısı çap içinde geçerlidir.

ö-Meyvede Suda Çözünebilir Kuru Madde: Muameleler arasında önemli bir fark görülmemiştir.

p-Meyvede Toplam Azot (Protein) Tayini (%): Tüpsüzler (17.52), tüplülerden (17.01); malçlılar (17.67), malçsızdan